

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2018. gada 17. aprīlī *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Direktīva 2000/78/EK – Vienlīdzīga attieksme – Atšķirīga attieksme reliģijas vai pārliecības dēļ – Baznīcu un citu organizāciju, kuru ētoss balstās uz reliģiju vai pārliecību, profesionālā darbība – Reliģija vai pārliecība, kas veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā organizācijas ētosu – Jēdziens – Darbības raksturs un tās veikšanas konteksts – LESD 17. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 10., 21. un 47. pants

Lieta C-414/16

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2016. gada 17. martā un kas Tiesā reģistrēts 2016. gada 27. jūlijā, tiesvedībā

Vera Egenberger

pret

Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks A. Ticano [*A. Tizzano*], palātu priekšsēdētāji R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*] un A. Ross [*A. Rosas*], tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], M. Safjans [*M. Saffjan*], D. Švābi [*D. Šváby*], M. Bergere [*M. Berger*], A. Prehala [*A. Prechal*], E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*], F. Biltšens [*F. Biltgen*] (referents), M. Vilars [*M. Vilaras*] un J. Regans [*E. Regan*],

ģenerālvokāts: J. Tančevs [*E. Tanchev*],

sekretārs: K. Malaceks [*K. Malacek*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 18. jūlija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *V. Egenberger* vārdā – *K. Bertelsmann, Rechtsanwalt*, kā arī *P. Stein*,
- *Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV* vārdā – *M. Sandmaier, Rechtsanwalt*, kā arī *M. Ruffert* un *G. Thüsing*,

* Tiesvedības valoda – vācu.

- Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Möller*, pārstāvji,
 - Īrijas vārdā – *E. Creedon*, *M. Browne* un *L. Williams*, kā arī *A. Joyce*, pārstāvji, kuriem palīdz *C. Toland, SC*, un *S. Kingston, BL*,
 - Eiropas Komisijas vārdā – *D. Martin* un *B.-R. Killmann*, pārstāvji,
- noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2017. gada 9. novembra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.), 4. panta 2. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts *Vera Egenberger* tiesvedībā pret *Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV* (turpmāk tekstā – “*Evangelisches Werk*”) par prasību atlīdzināt zaudējums, ko *V. Egenberger* cēla saistībā ar diskrimināciju reliģijas dēļ, no kuras, kā viņa apgalvo, viņa ir cietusi darbā pieņemšanas procesā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2000/78 preambulas 4., 23., 24. un 29. apsvērumā ir paredzēts:

“(4) Visu cilvēku tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā un aizsardzība pret diskrimināciju ir vispārējas tiesības, kas atzītas ar Vispārējo Cilvēktiesību deklarāciju, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par sieviešu visu veidu diskriminācijas izskaušanu, Apvienoto Nāciju Organizācijas Paktu par pilsoņu un politiskajām tiesībām un Paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, ko parakstījušas visas dalībvalstis. Starptautiskās darba organizācijas (SDO) Konvencijā Nr. 111 ir aizliegta diskriminācija nodarbinātības un profesijas jomā.
- [..]
- (23) Atšķirīgu attieksmi var attaisnot ļoti retos gadījumos, ja no īpašībām, kas saistītas ar reliģiju, uzskatiem, invaliditāti, vecumu vai seksuālo orientāciju, izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju, ja vien mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla. Šādi gadījumi būtu jāietver informācijā, ko dalībvalstis iesniedz Komisijai.
 - (24) Eiropas Savienība Deklarācijā Nr. 11 par baznīcu un nekonfesionālo organizāciju statusu, kas pievienota Amsterdamas līguma Noslēguma aktam, ir skaidri atzinusi, ka tā ievēro un saskaņā ar valsts tiesību aktiem neliedz baznīcām un reliģiskām apvienībām vai kopienām šādu statusu dalībvalstīs un ka tā vienādi ievēro arī filozofisko un nekonfesionālo organizāciju statusu. Ņemot to vērā, dalībvalstis var saglabāt vai noteikt īpašus noteikumus par tādām istām, likumīgām un attaisnotām prasībām attiecībā uz profesiju, kuras ir vajadzīgas, lai veiktu profesionālo darbību.

[..]

(29) Personām, kuras bijušas pakļautas diskriminācijai reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ, vajadzētu būt pieejamiem pienācīgiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Lai nodrošinātu efektīvāku aizsardzību, arī apvienībām vai juridiskajām personām vajadzētu būt tiesīgām vai nu jebkura cietušā vārdā, vai viņu atbalstot, kā to nosaka dalībvalstis, iesaistīties lietas izskatīšanas procesā, neierobežojot attiecīgās valsts procesuālās normas par pārstāvību un aizstāvību tiesās.”

4 Direktīvas 2000/78 1. pantā ir noteikts:

“Lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.”

5 Šīs direktīvas 2. panta 1., 2. un 5. punktā ir noteikts:

“1. Šajā direktīvā “vienlīdzīgas attieksmes princips” nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

2. Šā panta 1. punktā:

a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. punktā [1. pantā] minēta iemesla dēļ;

[..]

5. Šī direktīva neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un kriminālnoziedzumu novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.”

6 Minētās direktīvas 4. pants ir formulēts šādi:

“1. Neatkarīgi no 2. panta 1. un 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta ar jebkuru no 1. pantā minētajiem iemesliem, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla.

2. Dalībvalstis var uzturēt spēkā attiecīgās valsts tiesību aktus, kuri ir spēkā šīs direktīvas pieņemšanas dienā, vai noteikt turpmākos tiesību aktus, kuros ņem vērā valsts praksi, kas pastāv šīs direktīvas pieņemšanas dienā un saskaņā ar ko profesionālo darbību gadījumā baznīcās un citās valsts vai privātās organizācijās to ētoss balstās uz reliģiju vai uzskatiem, dažāda attieksme personas reliģijas vai uzskatu dēļ neveido diskrimināciju, ja šādu darbību īpatnību dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, personas reliģija vai uzskati veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā organizācijas ētosu. Šo atšķirīgo attieksmi ievieš, ņemot vērā dalībvalstu konstitucionālās normas un principus, kā arī Kopienas tiesību vispārīgos principus, un tai nekādā gadījumā nebūtu jāattaisno nekāda diskriminācija.

Ar noteikumu, ka citādi šo direktīvu ievēro, tā neskar baznīcas un to citu valsts vai privāto organizāciju, kuru ētoss balstās uz reliģiju vai uzskatiem un kuras darbojas saskaņā ar valsts konstitūciju un likumiem, tiesības pieprasīt, lai personas, kuras strādā to labā, izturētos godprātīgi un lojāli pret organizācijas ētosu.”

- 7 Direktīvas 2000/78 9. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina, lai tiesiskās un/vai administratīvās procedūras, arī tad, ja tās uzskata par atbilstīgām samierināšanas procedūrām, nolūkā panākt, ka izpilda šajā direktīvā paredzētos pienākumus, būtu pieejamas visām personām, kuras uzskata sevi par cietušām, jo viņām nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, pat pēc tam, kad attiecības, kurās ir bijusi diskriminācija, ir beigušās.”

- 8 Šīs direktīvas 10. panta 1. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis veic pasākumus, kas saskaņā ar attiecīgo valstu tiesu sistēmu ir vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka, ja persona, kas uzskata sevi par cietušu tāpēc, ka viņai nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, tiesā vai kādā citā kompetentā iestādē uzrāda faktus, pēc kuriem var secināt, ka ir bijusi tieša vai netieša diskriminācija, tad pienākums pierādīt, ka nav noticis vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpums, ir atbildētājam.”

Vācijas tiesības

GG

- 9 *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums, turpmāk tekstā – “*GG*”) 4. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“(1) Ticības, pārliecības un reliģiskās un filozofiskās pārliecības brīvība ir neaizskarama.

(2) Tiek nodrošināta netraucēta reliģijas praktizēšana.”

- 10 Atbilstoši *GG* 140. pantam 1919. gada 11. augusta *Weimarer Reichsverfassung* (Veimāras konstitūcija, turpmāk tekstā – “*WRV*”) 136.–139. un 141. pants ir *GG* sastāvdaļa.

- 11 *WRV* 137. pantā ir paredzēts:

“1. Valsts baznīca nepastāv.

2. Tiek nodrošināta brīvība veidot reliģiskas kopienas. Reliģiskās kopienas Reiha teritorijā var apvienoties bez ierobežojumiem.

3. Katra reliģiskā kopiena kārtoti un pārvalda savas lietas patstāvīgi, ievērojot visiem piemērojamā likuma noteiktās robežas. Tā aizpilda savas amata vietas bez valsts pārvaldes vai vietējo pašvaldību iejaukšanās.

[..]

7. Apvienības, kuru mērķis ir izplatīt savu filozofisko pārliecību sabiedrībā, ir pielīdzināmas reliģiskajām kopienām.”

- 12 Saskaņā ar *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa, Vācija) judikatūru *GG* 140. pantā, to skatot kopā ar *WRV* 137. panta 3. punktu, garantēto baznīcas pašnoteikšanās tiesību subjekti ir ne vien pašas baznīcas kā reliģiskas kopienas, bet arī visas ar tām noteiktā veidā saistītās iestādes, ja un ciktāl atbilstoši baznīcas identitātes apziņai un saskaņā ar to mērķi vai uzdevumu tām ir jāuzņemas baznīcas rakstura misija.

AGG

13 Ar 2006. gada 14. augusta *Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz* (Vispārējais likums par vienlīdzīgu attieksmi) (*BGBL.* 2006 I, 1897. lpp.; turpmāk tekstā – “AGG”) ir paredzēts transponēt Direktīvu 2000/78 Vācijas tiesībās.

14 AGG 1. pantā par šī likuma mērķi ir paredzēts:

“Šī likuma mērķis ir novērst vai atcelt jebkādu diskrimināciju rases, etniskās izcelsmes, dzimuma, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.”

15 AGG 7. panta 1. punktā ir noteikts:

“Darbinieki nedrīkst tikt diskriminēti kāda 1. pantā minētā iemesla dēļ; tas pats ir jāievēro arī gadījumā, kad persona, kura īsteno attiecīgo diskrimināciju, tikai pieļauj kāda 1. pantā minētā iemesla pastāvēšanu saistībā ar diskrimināciju.”

16 Atbilstoši AGG 9. panta noteikumiem:

“1. Neskarot [šī likuma] 8. panta normas, atšķirīga attieksme reliģijas vai pārliecības dēļ ir pieļaujama arī saistībā ar darbu reliģiskās kopienās, tām pakļautās institūcijās neatkarīgi no to juridiskās formas vai apvienībās, kuru uzdevums ir kādas reliģijas vai uzskatu izplatīšana sabiedrībā, ja konkrēta reliģija vai pārliecība ir pamatota profesionāla prasība saistībā ar darba devēja paša izpratni, ņemot vērā [reliģiskās kopienas vai apvienības] tiesības uz pašnoteikšanos, vai tās darbības īpatnību dēļ.

2. Atšķirīgas attieksmes aizliegums reliģijas vai pārliecības dēļ neskar 1. punktā minēto reliģisko kopienu, tām piederīgo struktūru neatkarīgi no to tiesiskās formas vai apvienību, kuru uzdevums ir sabiedrībā īstenot reliģiju vai pārliecību, tiesības pieprasīt, lai to nodarbinātajiem būtu lojāla un godprātīga attieksme to attiecīgās identitātes apziņas izpratnē.”

17 AGG 15. pants ir formulēts šādi:

“1. Diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā darba devēja pienākums ir atlīdzināt tā rezultātā nodarīto kaitējumu. Tas nav jādara, ja darba devējs nav atbildīgs par šā pienākuma pārkāpumu.

2. Nemantiska kaitējuma gadījumā darbinieks var prasīt atbilstošu finansiālu kompensāciju. Darbā nepieņemšanas gadījumā kompensācija nevar pārsniegt trīs mēnešalgas arī tad, ja darbinieks nav ticis pieņemts darbā nediskriminējošas atlases gadījumā.

[..]”

Evangelische Kirche in Deutschland baznīcas tiesības

18 1948. gada 13. jūlija *Grundordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland* (Vācijas Evanģēliskās baznīcas pamatnoteikumi), kas pēdējo reizi grozīti ar 2013. gada 12. novembra *Kirchengesetz* (Likums par baznīcu), ir *Evangelische Kirche in Deutschland* (Vācijas Evanģēliskā baznīca, turpmāk tekstā – “EKD”) baznīcas tiesību pamats.

19 Atbilstoši šo pamatnoteikumu to grozītajā redakcijā 9. panta b) punktam pieņemto 2005. gada 1. jūlija *Richtlinie des Rates der Evangelischen Kirche in Deutschland über die Anforderungen der privatrechtlichen beruflichen Mitarbeit in der Evangelischen Kirche in Deutschland und des*

Diakonischen Werkes (EKD padomes pamatnostādnes par prasībām privāttiesiska rakstura profesionālai sadarbībai EKD un diakonijas darbā, turpmāk tekstā – “Pamatnostādnes par profesionālo sadarbību ar EKD”) 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Kalpošanu baznīcā nosaka uzdevums vārdos un darbos sniegt liecību par Evaņģēliju. Visi vīrieši un sievietes, kas darbojas baznīcā un diakonijā, dažādos veidos sniedz savu ieguldījumu šī uzdevuma izpildē. Šis uzdevums ir darba devēju, kā arī līdzstrādnieču un līdzstrādnieku tiesību un pienākumu pamatā.”

- 20 Pamatnostādņu par profesionālo sadarbību ar EKD 3. pantā ir noteikts:

“1. Profesionālā darbība evaņģēliskajā baznīcā un tās diakonijā nozīmē piederību kādai no [EKD] sastāvā esošajām baznīcām vai baznīcai, ar kuru tā ir baznīcu savienībā.

2. Attiecībā uz uzdevumiem, kuri neattiecas uz [Evaņģēlija] sludināšanu, pastorālo aprūpi, mācību un vadību, var atkāpties no 1. punkta, ja nav iespējams nodarbināt citus piemērotus līdzstrādniekus un līdzstrādnieces. Šādā gadījumā var pieņemt darbā arī personas, kas pieder kādai citai Vācijas Kristiešu baznīcu darba grupas vai Brīvo evaņģēlisko baznīcu apvienības dalībniecei baznīcai. Tādu personu pieņemšana darbā, kuras neatbilst 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem, ir jāizvērtē katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā amata vai institūcijas nozīmīgumu un citu līdzstrādnieku skaitu, kā arī veicamos uzdevumus un attiecīgo vidi. [Šī norma] neskar 2. panta 1. punkta otro teikumu.”

- 21 2008. gada 25. augusta *Dienstvertragsordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland* (Noteikumi par EKD darba līgumiem) 2. pantā “Baznīcas un diakonijas uzdevums”, kurā tiek reglamentēti saskaņā ar privāttiesību normām EKD, diakonijas darba galvenā biroja un citu dibinājumu un institūciju nodarbināto līdzstrādnieku vispārējie darba nosacījumi, ir noteikts:

“Kalpošanu baznīcā nosaka uzdevums vārdos un darbos sludināt Jēzus Kristus Evaņģēliju. Diakoniskā kalpošana ir evaņģēliskās baznīcas dzīves un būtības izpausme.”

- 22 Saskaņā ar Noteikumu par EKD darba līgumiem 4. pantu “Vispārējie pienākumi”:

“Līdzstrādnieki un līdzstrādnieces atbilstoši savām spējām, uzdevumiem un atbildības jomai sniedz ieguldījumu savu baznīcas un diakonisko uzdevumu izpildē. Viņu uzvedībai darba laikā un ārpus tās ir jāatbilst tai atbildībai, kuru tie kā baznīcas darba līdzstrādniece vai līdzstrādnieks ir uzņēmušies.”

- 23 Gan Pamatnostādnes par profesionālo sadarbību ar EKD, gan Noteikumi par EKD darba līgumiem ir piemērojami *Evangelisches Werk*.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 24 2012. gada novembrī *Evangelisches Werk* publicēja darba piedāvājumu darbam uz noteiktu laiku saistībā ar projektu par paralēla ziņojuma sagatavošanu par Apvienoto Nāciju organizācijas konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu. Saskaņā ar šo darba piedāvājumu veicamie uzdevumi ietvēra sekošanu līdzī valsts ziņojumu par šo konvenciju par laika posmu no 2012.–2014. gadam izstrādes procesam, Vācijas valsts ziņojumam paralēla ziņojuma, kā arī viedokļu un specializētu atzinumu izstrādāšanu, Vācijas diakonijas pārstāvēšanu saistībā ar projektu politikas jomā, sabiedrībā un cilvēktiesību aizsardzības organizācijās, kā arī sadarbību ar noteiktām institūcijām, informācijas sniegšanu un viedokļa veidošanas koordinēšanu apvienību jomā, kā arī tehnisko ziņojumu organizēšanu, vadīšanu un izstrādi saistībā ar darbu.

- 25 Turklāt šajā darba piedāvājumā bija precizēti nosacījumi, kādiem kandidātiem bija jāatbilst. Viens no tiem bija formulēts šādi:
- “[Kandidātam] ir jābūt evaņģēliskās baznīcas vai Vācijas Kristiešu baznīcu darba grupā ietilpstošas baznīcas loceklim un jāidentificē sevi ar diakonisko uzdevumu. Dzīves aprakstā, lūdzu, norādiet savu konfesiju.”
- 26 *V. Egenberger*, kura nepieder nevienai konfesijai, pieteicās uz izsludināto amatu. Lai gan pēc pirmās *Evangelisches Werk* veiktās atlases viņas kandidatūra bija starp atlasītajām, viņa netika uzaicināta uz darba interviju. Savukārt kandidāts, kas galu galā tika izraudzīts, attiecībā uz savu konfesionālo piederību bija norādījis, ka viņš ir “Berlīnes federālās zemes baznīcas evaņģēliskais kristietis”.
- 27 Uzskatīdama, ka viņas kandidatūra tika noraidīta tāpēc, ka viņai nebija konfesionālās piederības, *V. Egenberger* cēla prasību *Arbeitsgericht Berlin* (Berlīnes Darba lietu tiesa, Vācija), lūdzot piespriest *Evangelisches Werk* atbilstoši AGG 15. panta 2. punktam viņai izmaksāt 9788,65 EUR. Viņa norādīja, ka reliģijas ņemšana vērā darbā pieņemšanas procesā, kas izriet no attiecīgā darba apraksta, neatbilst AGG paredzētajam diskriminācijas aizliegumam, to interpretējot saskaņā ar Savienības tiesībām, un ka ar AGG 9. panta 1. punktu nevarot tikt attaisnota pret viņu vērstā diskriminācija.
- 28 *Evangelisches Werk* apgalvoja, ka šajā gadījumā atšķirīga attieksme reliģijas dēļ šajā lietā saskaņā ar AGG 9. panta 1. punktu esot attaisnota. Kā uzskata *Evangelisches Werk*, tiesības prasīt piederību kristīgajai baznīcai ietilpst baznīcas pašnoteikšanās tiesībās, kas ir aizsargātas ar GG 140. pantu, to skatot kopā ar WRV 137. panta 3. punktu. Šīs tiesības esot Savienības tiesībām atbilstošas, it īpaši, ņemot vērā LESD 17. pantu. Turklāt, ņemot vērā *Evangelisches Werk* baznīcas identitāti, reliģiskā piederība esot pamatota profesionālā prasība attiecīgajā darba sludinājumā pamatlietā minētās darbības rakstura dēļ.
- 29 *Arbeitsgericht Berlin* (Berlīnes Darba lietu tiesa) daļēji apmierināja *V. Egenberger* prasību. Tā nosprieda, ka viņa ir tikusi diskriminēta, taču piesprieda kaitējuma atlīdzību tikai 1957,73 EUR apmērā. Tā kā *V. Egenberger* iesniegto apelācijas sūdzību par šo spriedumu *Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg* (Berlīnes-Brandenburgas federālās zemes Darba lietu tiesa, Vācija) noraidīja, viņa iesniedza kasācijas sūdzību (*Revision*) iesniedzējtiesā, lai panāktu atbilstoša atlīdzinājuma izmaksu.
- 30 *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) uzskata, ka pamatlietas iznākums ir atkarīgs no tā, vai *Evangelisches Werk* veiktā nošķiršana atkarībā no reliģiskās piederības ir likumīga AGG 9. panta 1. punkta izpratnē. Tomēr šī tiesību norma būtu jāinterpretē saskaņā ar Savienības tiesībām. Tādējādi šī strīda iznākums ir atkarīgs no Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta, kas, kā tiek uzskatīts, ir transponēts valsts tiesībās ar AGG 9. pantu, interpretācijas. Iesniedzējtiesa precizē, ka šī atšķirīgā attieksme turklāt ir jāisteno, ievērojot dalībvalstu konstitucionālās normas un principus, kā arī Savienības tiesību vispārējos principus un LESD 17. pantu.
- 31 Pirmkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar skaidri izteiktu Vācijas likumdevēja gribu Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts Vācijas tiesībās tika transponēts ar AGG 9. pantu tādējādi, ka tika saglabātas tiesību normas un prakse, kas bija spēkā šīs direktīvas pieņemšanas datumā. Šis likumdevējs šo lēmumu esot pieņēmis, ņemot vērā *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa) judikatūru par baznīcu pašnoteikšanās privilēģiju. Atbilstoši šai judikatūrai pārbaudei tiesā ir jāietver tikai ticamības pārbaude, pamatojoties uz reliģijas identitāti. No tā izrietot, ka gadījumos, kad pašā reliģijas identitātē ir noteikta atšķirība starp baznīcas vēstij “tuvām” darbībām un baznīcas vēstij “tālām” darbībām, nebūtu jāpārbauda, vai un kādā mērā šī atšķirība ir pamatota. Pat tad, ja reliģijas identitāte nozīmētu, ka visas darba vietas neatkarīgi no to rakstura ir jāaizpilda, ņemot vērā reliģisko piederību, tas būtu jāakceptē bez tiesas veiktas padziļinātas pārbaudes. Tomēr rodas jautājums, vai šī AGG 9. panta 1. punkta interpretācija atbilst Savienības tiesībām.

- 32 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ne no Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta formulējuma, ne no šīs direktīvas preambulas apsvērumiem nevar secināt, ka tāds darba devējs kā *Evangelisches Werk* pats un galīgi var noteikt, ka neatkarīgi no attiecīgās darbības rakstura reliģija ir prasība attiecībā uz profesiju, kas ir attaisnota, ņemot vērā šī darba devēja ētosu, un ka valsts tiesas šajā ziņā var veikt tikai vienkāršu ticamības pārbaudi. Gluži pretēji, atsauce šajā tiesību normā uz to, ka reliģijai jābūt "īstai, likumīgai un attaisnotai prasībai attiecībā uz profesiju, ņemot vērā organizācijas ētosu", varētu liecināt par labu valsts tiesu kompetencei un pienākumam veikt pārbaudi, kas pārsniedz vienkāršu ticamības pārbaudi.
- 33 Iesniedzējtiesa tomēr norāda, ka atbilstoši Vācijas doktrīnas daļā pastāvošajam uzskatam Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē saskaņā ar primārajām tiesībām, konkrētāk – saskaņā ar Amsterdamas līguma Noslēguma aktam pievienoto Deklarāciju Nr. 11 par baznīcu un nekonfesionālo organizāciju statusu (turpmāk tekstā – "Deklarācija Nr. 11") vai ar LESD 17. pantu.
- 34 Otrkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka attiecīgā gadījumā, ņemot vērā visas valsts tiesību normas un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, tai būs jāizlemj, vai un kādā mērā AGG 9. panta 1. punkts var tikt interpretēts saskaņā ar Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktu, kā to ir interpretējusi Tiesa, neveicot interpretāciju *contra legem*, vai arī – ka šī AGG tiesību norma ir jāatstāj nepiemērota.
- 35 Šajā ziņā iesniedzējtiesa šaubās pirmām kārtām par to, vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 21. panta 1. punktā nostiprinātais aizliegums diskriminēt reliģijas vai pārliecības dēļ individam rada subjektīvas tiesības, uz kurām tas var atsaukties valstu tiesās un kuras strīdos starp privātpersonām šīm tiesām uzliek pienākumu atturēties no šim aizliegumam neatbilstošu valsts tiesību normu piemērošanas.
- 36 Otrām kārtām iesniedzējtiesa norāda, ka Tiesa vēl nav precizējusi, vai pienākums atturēties no Hartas 21. panta 1. punktā nostiprinātajam aizliegumam diskriminēt reliģijas vai pārliecības dēļ neatbilstošu valsts tiesību normu piemērošanas ir piemērojams arī gadījumā, kad tāds darba devējs kā *Evangelisches Werk*, lai attaisnotu atšķirīgu attieksmi reliģijas dēļ, atsaucas ne vien uz valsts konstitucionālo tiesību normām, bet arī uz Savienības primāro tiesību normām, šajā gadījumā – LESD 17. pantu.
- 37 Treškārt, iesniedzējtiesa norāda, ka tai attiecīgā gadījumā būs arī jāatbild uz jautājumu, kādas ar reliģiju saistītas prasības tādā gadījumā kā pamatlietā attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ var tikt uzskatītas par tādām, kas veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā organizācijas ētosu, Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta nozīmē.
- 38 Ir taisnība, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietās, kurās bija runa par lojalitātes konfliktiem, esot attīstījusi individuālus kritērijus, atsaucoties it īpaši uz Direktīvu 2000/78, taču šie kritēriji attiecoties uz pastāvošām darba tiesiskajām attiecībām un lielā mērā esot attiekušies uz konkrēto lietu gadījumiem.
- 39 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai tostarp nav skaidrs, vai šie kritēriji ir atbilstoši Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta interpretācijai gadījumos, kad atšķirīgā attieksme reliģijas dēļ ir notikusi darbā pieņemšanas laikā, un vai LESD 17. pantam ir kāda ietekme uz šīs pašas tiesību normas interpretāciju.
- 40 Tādējādi jautājums ir par to, vai valsts tiesām ir jāveic padziļināta pārbaude, vienkārša ticamības pārbaude vai vien ļaunprātīgas izmantošanas pārbaude tad, kad tām tiek lūgts pārbaudīt, vai attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ reliģija veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā organizācijas ētosu, Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta nozīmē.

41 Šādos apstākļos *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Direktīvas [2000/78] 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds darba devējs kā atbildētāja šajā lietā – vai attiecīgi tās vārdā baznīca – juridiski saistoši pats var noteikt, vai darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ kandidāta konkrēta reliģija ir īsta, likumīga un attaisnota profesionālā prasība, ņemot vērā darba devēja/baznīcas ētosu?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša:

vai tādā lietā kā šī ir jāatstāj nepiemērota valsts tiesību norma, kāda šajā gadījumā ir [AGG] 9. panta 1. punkta pirmā alternatīva, saskaņā ar kuru atšķirīga attieksme reliģijas dēļ saistībā ar darbu reliģiskās kopienās un tām pakļautās institūcijās ir pieļaujama arī tad, ja konkrēta reliģija, ņemot vērā šīs reliģiskās kopienas identitāti, ir pamatota profesionālā prasība saistībā ar šīs kopienas pašnoteikšanās tiesībām?

3) Turklāt, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša:

kādas prasības saskaņā ar Direktīvas [2000/78] 4. panta 2. punktu ir jāizvirza darbības raksturam vai tās veikšanas kontekstam kā īsta, likumīga un attaisnota profesionālā prasība, ņemot vērā organizācijas ētosu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

42 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka baznīca vai cita organizācija, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību un kura ir nodomājusi veikt pieņemšanu darbā, var pati un galīgi noteikt profesionālās darbības, saistībā ar kurām reliģija attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs baznīcas vai organizācijas ētosu.

43 Iesākumā jānorāda, ka pamatlietas puses neapstrīd, ka *V. Egenberger* kandidatūras noraidīšana tāpēc, ka viņai nav konfesijālās piederības, veido atšķirīgu attieksmi reliģijas dēļ Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta nozīmē.

44 Pēc šī precizējuma jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi un tostarp šī tiesiskā regulējuma izstrādāšanas vēsture (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 1. jūlijs, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland*, C-461/13, EU:C:2015:433, 30. punkts).

45 Attiecībā, pirmkārt, uz Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta pirmās daļas formulējumu no šīs tiesību normas izriet, ka baznīca vai cita organizācija, kuras ētoss balstās uz reliģiju vai pārliecību, var paredzēt ar reliģiju vai pārliecību saistītu prasību, ja attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ reliģija vai pārliecība veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs organizācijas ētosu.

46 Jāatzīst, ka šo kritēriju ievērošanas pārbaude, ja, pastāvot šaubām par to ievērošanu, tā būtu jāveic nevis neatkarīgai institūcijai, tādai kā valsts tiesa, bet gan baznīcai vai organizācijai, kura ir nodomājusi īstenot atšķirīgu attieksmi reliģijas vai pārliecības dēļ, zaudētu jebkādu nozīmi.

- 47 Otrkārt, attiecībā uz Direktīvas 2000/78 mērķi un kontekstu, kādā ietilpst tās 4. panta 2. punkts, jāatgādina, ka atbilstoši šīs direktīvas 1. pantam tās mērķis ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju tostarp reliģijas un pārliecības dēļ attiecībā uz nodarbinātību un profesiju, lai dalībvalstīs īstenotu vienlīdzīgas attieksmes principu. Tādējādi šajā direktīvā jomā, uz kuru tā attiecas, ir konkretizēts šobrīd Hartas 21. pantā nostiprinātais vispārējais nediskriminācijas princips.
- 48 Lai nodrošinātu šī vispārējā principa ievērošanu, Direktīvas 2000/78 9. pantā, to skatot tās preambulas 29. apsvēruma gaismā, dalībvalstīm ir uzlikts pienākums paredzēt procedūras, tostarp tiesā, lai panāktu no šīs direktīvas izrietošo pienākumu ievērošanu. Turklāt šīs pašas direktīvas 10. pantā ir prasīts, lai dalībvalstis veic pasākumus, kas saskaņā ar valstu tiesu sistēmu ir vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka tad, ja personas, kuras uzskata, ka ar šī principa neievērošanu tām nodarīts kaitējums, tiesā vai citā kompetentā iestādē pamato faktus, kas ļauj pieņemt, ka ir notikusi tieša vai netieša diskriminācija, atbildētājam ir jāpierāda, ka šis princips nav pārkāpts.
- 49 Turklāt Hartas – kas ir piemērojama tādām strīdām kā pamatlietā, jo, pirmkārt, ar AGG Vācijas tiesībās tiek īstenota Direktīva 2000/78 Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē un, otrkārt, šis strīds attiecas uz personu, pret kuru ir tikusi vērsta atšķirīga attieksme reliģijas dēļ saistībā ar pieeju darbam, – 47. pantā ir nostiprinātas personu tiesības uz efektīvu to tiesību aizsardzību, kas tām izriet no Savienības tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 16. maijs, *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, 50. punkts).
- 50 Lai gan ar Direktīvu 2000/78 ir paredzēts tādējādi aizsargāt darba ņēmēju tiesības netikt diskriminētiem savas reliģijas vai pārliecības dēļ, tomēr ar šīs direktīvas 4. panta 2. punktu ir nodomāts ņemt vērā arī baznīcu un citu publisku vai privātu organizāciju, kuru ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tiesības uz autonomiju, kādas tās ir atzītas LESD 17. pantā un Hartas 10. pantā, kurš atbilst 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 9. pantam.
- 51 Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta mērķis tādējādi ir nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp baznīcu un citu organizāciju, kuru ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tiesībām uz autonomiju, no vienas puses, un darba ņēmēju tiesībām it īpaši darba pieņemšanas laikā netikt diskriminētiem reliģijas vai pārliecības dēļ, no otras puses, situācijās, kad starp šīm tiesībām var pastāvēt konflikts.
- 52 No šādas perspektīvas raugoties, šajā tiesību normā ir noteikti kritēriji, kuri jāņem vērā, veicot līdzsvarošanu, kura jāveic, lai nodrošinātu taisnīgu līdzsvaru starp šīm potenciāli konfliktējošajām tiesībām.
- 53 Tomēr, ja ir strīds, ir jābūt iespējai šādu līdzsvarošanu vajadzības gadījumā pārbaudīt neatkarīgai iestādei un visbeidzot – valsts tiesai.
- 54 Šajā kontekstā apstāklis ka Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā ir atsauce uz valsts tiesību aktiem, kuri bija spēkā šīs direktīvas pieņemšanas dienā, kā arī uz valsts praksi, kas pastāvēja šai pašā dienā, nevar tikt interpretēts kā tāds, kas dalībvalstīm atļautu šajā tiesību normā minēto kritēriju ievērošanu nepaļaut efektīvai pārbaudei tiesā.
- 55 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, jāsecina, ka, ja baznīca vai cita organizācija, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tāda akta vai lēmuma kā kandidatūras uz darbu tajā noraidīšana atbalstam atsaucas uz to, ka attiecīgo darbību rakstura vai to iespējamā veikšanas konteksta dēļ reliģija veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs baznīcas vai organizācijas ētoss, ir jābūt iespējai šādu apgalvojumu vajadzības gadījumā pakļaut efektīvai pārbaudei tiesā, kurā tiktu pārbaudīts, vai attiecīgajā gadījumā ir izpildīti Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā minētie kritēriji.
- 56 LESD 17. pants nevar likt apšaubīt šo secinājumu.

- 57 Vispirms šīs tiesību normas formulējums būtībā atbilst Deklarācijas Nr. 11 formulējumam. Tas, ka šī pēdējā ir *expressis verbis* minēta Direktīvas 2000/78 preambulas 24. apsvērumā, norāda uz to, ka Savienības likumdevējs šo deklarāciju katrā ziņā ir ņēmis vērā, pieņemot šo direktīvu, it īpaši tās 4. panta 2. punktu, jo šajā tiesību normā tieši ir atsauce uz valsts tiesību aktiem un praksi, kas pastāv šīs direktīvas pieņemšanas dienā.
- 58 Turpinājumā ir jākonstatē, ka LESD 17. pantā ir izteikta Savienības neitralitāte attiecībā uz to, kā dalībvalstis organizē savas attiecības ar baznīcām un reliģiskajām organizācijām vai apvienībām. Savukārt šis pants nav tāds, kas neļautu veikt Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā minēto kritēriju ievērošanas efektīvu pārbaudi tiesā.
- 59 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts, to skatot kopā ar tās 9. un 10. pantu, kā arī ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja baznīca vai cita organizācija, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tāda akta vai lēmuma kā kandidatūras uz darbu tajā noraidīšana atbalstam atsaucas uz to, ka attiecīgo darbību rakstura vai to iespējamā veikšanas konteksta dēļ reliģija veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs baznīcas vai organizācijas ētosu, ir jābūt iespējai šādu apgalvojumu vajadzības gadījumā pakļaut efektīvai pārbaudei tiesā, kurā tiktu pārbaudīts, vai attiecīgajā gadījumā ir izpildīti šīs direktīvas 4. panta 2. punktā minētie kritēriji.

Par trešo jautājumu

- 60 Ar trešo jautājumu, kurš ir jāaplūko pirms otrā jautājuma, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, kādi ir kritēriji, uz kuriem pamatojoties, ir katrā atsevišķajā gadījumā jāpārbauda, vai, ņemot vērā attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosu, attiecīgās darbības rakstura vai tās veikšanas konteksta dēļ reliģija vai pārliecība veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkta nozīmē.
- 61 Šajā ziņā, lai gan ir taisnība, ka, veicot šī sprieduma 51. un 52. punktā atgādināto Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā paredzēto līdzsvarozāšanu, dalībvalstīm un to iestādēm, it īpaši tiesu iestādēm, ir – izņemot ļoti ārkārtējus gadījumus – jāatturas no attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosa leģitimitātes kā tādas vērtēšanas (šajā nozīmē skat. ECT, 2014. gada 12. jūnijs, *Fernández Martínez* pret Spāniju, CE:ECHR:2014:0612JUD005603007, 129. punkts), tomēr tām ir jāraugās, lai netiktu aizskartas darba ņēmēju tiesības netikt diskriminētiem it īpaši reliģijas vai pārliecības dēļ. Tādējādi saskaņā ar šo pašu 4. panta 2. punktu šī pārbaude ir domāta, lai pārbaudītu, vai attiecīgās baznīcas vai organizācijas noteiktā prasība attiecībā uz profesiju attiecīgo darbību rakstura vai to veikšanas konteksta dēļ ir īsta, likumīga un attaisnota, ņemot vērā šo ētosu.
- 62 Attiecībā uz Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā ietvertā “īstas, likumīgas un attaisnotas prasības attiecībā uz profesiju” jēdziena interpretāciju no šīs tiesību normas skaidri izriet, ka reliģija vai pārliecība attiecīgā gadījumā var veidot šādu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā attiecīgo darbību “īpatnības [raksturu]” vai “kontekstu”, kādā tās tiek veiktas.
- 63 Tādējādi no šīs pēdējās tiesību normas viedokļa uz reliģiju vai pārliecību balstītas atšķirīgas attieksmes likumība ir atkarīga no tā, vai pastāv objektīvi pārbaudāma tieša saikne starp darba devēja noteikto prasību attiecībā uz profesiju un attiecīgo darbību. Šāda saikne var izrietēt vai nu no šīs darbības rakstura, piemēram, ja tā paredz dalību attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosa noteikšanā vai ieguldījuma sniegšanu tās sludināšanas uzdevuma veikšanā, vai arī no apstākļiem, kādos šī darbība jāveic, tādēļ kā nepieciešamība nodrošināt ticamu baznīcas vai organizācijas pārstāvniecību ārpus tās.

- 64 Turklāt šai prasībai attiecībā uz profesiju, kā prasīts Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā, ir jābūt “īstai, likumīgai un attaisnotai”, ņemot vērā baznīcas vai organizācijas ētosu. Lai gan, kā uzsvērts šā sprieduma 61. punktā, valsts tiesām principā nav jālemj par izvirzītās prasības attiecībā uz profesiju pamatā esošo ētosu, tām tomēr katrā atsevišķā gadījumā ir jānosaka, vai, ņemot vērā šo ētosu, šie trīs kritēriji ir izpildīti.
- 65 Attiecībā uz šiem kritērijiem ir jāprecizē, pirmkārt, ka, runājot par to, ka prasībai ir jābūt “īstai”, šī īpašības vārda lietojums nozīmē, ka Savienības likumdevējs ir uzskatījis, ka ir jābūt skaidram, ka piederība reliģijai vai pieslēšanās pārliecībai, uz kuru ir balstīts attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētoss, ir nepieciešama attiecīgās profesionālās darbības nozīmīguma šī ētosa apliecināšanai vai šīs baznīcas vai organizācijas tiesību uz autonomiju īstenošanai dēļ.
- 66 Otrkārt, attiecībā uz prasības “likumīgo” raksturu šī jēdziena izmantošana parāda, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies nodrošināt, ka prasība par piederību reliģijai vai pieslēšanos pārliecībai, uz kuru ir balstīts attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētoss, netiek izmantota, lai sasniegtu mērķi, kas nav saistīts ar šo ētosu vai šīs baznīcas vai organizācijas tiesību uz autonomiju īstenošanu.
- 67 Treškārt, attiecībā uz prasības “attaisnoto” raksturu šis jēdziens paredz ne vien to, ka valsts tiesai ir jāspēj veikt Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā ietvertu kritēriju ievērošanas pārbaudi, bet arī to, ka šo prasību noteikušajai baznīcai vai organizācijai ir pienākums, ņemot vērā attiecīgās lietas faktiskos apstākļus, pierādīt, ka apgalvotais tās ētosa vai tās tiesību uz autonomiju aizskārums risks ir iespējams un būtisks un ka tādējādi šādas prasības noteikšana patiešām izrādās nepieciešama.
- 68 Šajā ziņā Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktā minētajai prasībai ir jāatbilst samērīguma principam. Lai gan ir taisnība, ka šajā tiesību normā atšķirībā no šīs direktīvas 4. panta 1. punkta nav *expressis verbis* paredzēts, ka šai prasībai ir jābūt “proporcionālai [samērīgai]”, tajā tomēr ir noteikts, ka jebkura atšķirīgā attieksme jāsteno, ņemot vērā tostarp “Kopienas tiesību vispārīgos [vispārējos] principus”. Tā kā samērīguma princips ir viens no Savienības vispārējiem tiesību principiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 6. marts, *Siragusa*, C-206/13, EU:C:2014:126, 34. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2015. gada 9. jūlijs, *K un A*, C-153/14, EU:C:2015:453, 51. punkts), valsts tiesām ir jāpārbauda, vai attiecīgā prasība ir piemērota un nepārsniedz izvirzītā mērķa sasniegšanai nepieciešamo.
- 69 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tajā minēto īsto, likumīgo un attaisnoto prasību attiecībā uz profesiju ir domāta prasība, kas ir nepieciešama un, ņemot vērā attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosu, attiecīgās profesionālās darbības rakstura vai veikšanas konteksta dēļ ir objektīvi noteikta un kas neattiecas uz apsvērumiem, kuri nav saistīti ar šīs baznīcas vai organizācijas ētosu vai tiesībām uz autonomiju. Šai prasībai ir jāatbilst samērīguma principam.

Par otro jautājumu

- 70 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai valsts tiesai saistībā ar tiesvedību starp privātpersonām ir pienākums atstāt nepiemērotu valsts tiesību normu, kura nevar tikt interpretēta Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktam atbilstīgā veidā.
- 71 Šajā ziņā jāatgādina, ka valsts tiesām, ņemot vērā visas valsts tiesību normas un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, ir jāizlemj, vai un kādā mērā tāda valsts tiesību norma kā AGG 9. panta 1. punkts var tikt interpretēta atbilstīgi Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktam, neveicot šīs valsts tiesību normas interpretāciju *contra legem* (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 31. un 32. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

- 72 Turklāt Tiesa ir nospriedusi, ka prasība pēc atbilstīgas interpretācijas sevī ietver valsts tiesu pienākumu vajadzības gadījumā mainīt iedibināto judikatūru, ja tā ir balstīta uz valsts tiesību interpretāciju, kas nav saderīga ar direktīvas mērķiem (spriedums, 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 73 Tādējādi valsts tiesa nevar pamatoti uzskatīt, ka tai nav iespējams aplūkoto valsts tiesību normu interpretēt atbilstīgi Savienības tiesībām tikai tādēļ vien, ka tā šo normu ir pastāvīgi interpretējusi ar šīm tiesībām nesaderīgi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 34. punkts).
- 74 Tādējādi šajā gadījumā iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai attiecīgā valsts tiesību norma pamatlietā var tikt interpretēta Direktīvai 2000/78 atbilstīgā veidā.
- 75 Gadījumā, ja tai nebūtu iespējams veikt šādu valsts tiesību normas, par kuru ir runa pamatlietā, interpretāciju, ir jāprecizē, pirmkārt, ka ar pašu Direktīvu 2000/78 nav ieviests vienlīdzīgas attieksmes nodarbinātības un profesijas jomā princips, kas izriet no dažādiem starptautiskiem instrumentiem un dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām, bet gan, kā izriet no tās nosaukuma un 1. panta, tās mērķis ir vienīgi paredzēt regulējumu šajās jomās, lai apkarotu diskrimināciju dažādu iemeslu, tostarp reliģijas un pārliecības dēļ (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 10. maijs, *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 76 Jebkādas diskriminācijas reliģijas vai pārliecības dēļ aizliegumam kā Savienības tiesību vispārējam principam ir imperatīvs raksturs. Šis Hartas 21. panta 1. punktā nostiprinātais aizliegums pats par sevi ir pietiekams, lai indivīdiem rastos subjektīvas tiesības, uz kurām var atsaukties tiesvedībā jomā un uz kurām attiecas Savienības tiesības (attiecībā uz nediskriminācijas vecuma dēļ principu skat. spriedumu, 2014. gada 15. janvāris, *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 47. punkts).
- 77 Kas attiecas uz Hartas 21. panta imperatīvo ietekmi, tas principā neatšķiras no dažādiem dibināšanas līgumu noteikumiem, kuros ir aizliegta diskriminācija dažādu iemeslu dēļ pat tad, ja šāda diskriminācija izriet no līgumiem, kas noslēgti starp privātpersonām (pēc analogijas skat. spriedumus, 1976. gada 8. aprīlis, *Defrenne*, 43/75, EU:C:1976:56, 39. punkts; 2000. gada 6. jūnijs, *Angonese*, C-281/98, EU:C:2000:296, 33.–36. punkts; 2000. gada 3. oktobris, *Ferlini*, C-411/98, EU:C:2000:530, 50. punkts, kā arī 2007. gada 11. decembris, *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union*, C-438/05, EU:C:2007:772, 57.–61. punkts).
- 78 Otrkārt, ir jāuzsver, ka, tāpat kā Hartas 21. pants, tās 47. pants par tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ir pietiekams pats par sevi un nav jāprecizē ar Savienības vai valsts tiesību normām, lai privātpersonām radītu tiesības, uz kurām pašām par sevi var atsaukties.
- 79 Tādējādi šā sprieduma 75. punktā minētajā gadījumā valsts tiesai savas kompetences ietvaros būtu pienākums nodrošināt no Hartas 21. un 47. panta izrietošo personu tiesisko aizsardzību un nodrošināt šo pantu pilnīgu iedarbību, vajadzības gadījumā atstājot nepiemērotu jebkādu tiem pretrunā esošu valsts tiesību normu.
- 80 Šo secinājumu neliek apšaubīt apstākļi, ka valsts tiesai strīdā starp privātpersonām var nākties līdzsvarot konfliktējošas pamattiesības, kādas šī strīda pusēm izriet no LESD vai Hartas tiesību normām, un ka tai tās veicamās pārbaudes ietvaros var pat būt pienākums nodrošināt samērīguma principa ievērošanu. Šāds pienākums atrast līdzsvaru starp dažādajām iesaistītajām interesēm nekādā veidā neietekmē iespēju šādā strīdā atsaukties uz attiecīgajām tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2003. gada 12. jūnijs, *Schmidberger*, C-112/00, EU:C:2003:333, 77.–80. punkts, kā arī 2007. gada 11. decembris, *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union*, C-438/05, EU:C:2007:772, 85.–89. punkts).

- 81 Turklāt, kad valsts tiesai ir jānodrošina Hartas 21. un 47. panta ievērošana, veicot vairāku iespējamo iesaistīto interešu, tādu kā LESD 17. pantā nostiprinātā baznīcu statusa ievērošana, līdzsvarošanu, tai ir jāņem vērā it īpaši līdzsvars, kuru Savienības likumdevējs Direktīvā 2000/78 ir izveidojis starp šīm interesēm, lai noteiktu pienākumus, kas no Hartas izriet tādos apstākļos kā pamatlietā (pēc analogijas skat. spriedumu, 2005. gada 22. novembris, *Mangold*, C-144/04, EU:C:2005:709, 76. punkts, un rīkojumu, 2015. gada 23. aprīlis, Komisija/*Vanbreda Risk & Benefits*, C-35/15 P(R), EU:C:2015:275 31. punkts).
- 82 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro jautājumu jāatbild, ka valsts tiesai, izskatot strīdu starp divām privātpersonām, ir pienākums, ja piemērojamā valsts tiesību norma nevar tikt interpretēta Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktam atbilstīgā veidā, tās kompetences ietvaros nodrošināt no Hartas 21. un 47. panta izrietošo personu tiesisko aizsardzību un nodrošināt šo pantu pilnīgu iedarbību, vajadzības gadījumā atstājot nepiemērotas jebkādas tiem pretrunā esošas valsts tiesību normas.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 83 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 4. panta 2. punkts, to skatot kopā ar tās 9. un 10. pantu, kā arī ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja baznīca vai cita organizācija, kuras ētoss ir balstīts uz reliģiju vai pārliecību, tāda akta vai lēmuma kā kandidatūras uz darbu tajā noraidīšana atbalstam atsaucas uz to, ka attiecīgo darbību rakstura vai to iespējamā veikšanas konteksta dēļ reliģija veido īstu, likumīgu un attaisnotu prasību attiecībā uz profesiju, ņemot vērā šīs baznīcas vai organizācijas ētosu, ir jābūt iespējai šādu apgalvojumu vajadzības gadījumā pakļaut efektīvai pārbaudei tiesā, kurā tiktu pārbaudīts, vai attiecīgajā gadījumā ir izpildīti šīs direktīvas 4. panta 2. punktā minētie kritēriji.
- 2) Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tajā minēto īsto, likumīgu un attaisnoto prasību attiecībā uz profesiju ir domāta prasība, kas ir nepieciešama un, ņemot vērā attiecīgās baznīcas vai organizācijas ētosu, attiecīgās profesionālās darbības rakstura vai veikšanas konteksta dēļ ir objektīvi noteikta un kas neattiecas uz apsvērumiem, kuri nav saistīti ar šīs baznīcas vai organizācijas ētosu vai tiesībām uz autonomiju. Šai prasībai ir jāatbilst samērīguma principam.
- 3) Valsts tiesai, izskatot strīdu starp divām privātpersonām, ir pienākums, ja piemērojamā valsts tiesību norma nevar tikt interpretēta Direktīvas 2000/78 4. panta 2. punktam atbilstīgā veidā, tās kompetences ietvaros nodrošināt no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 47. panta izrietošo personu tiesisko aizsardzību un nodrošināt šo pantu pilnīgu iedarbību, vajadzības gadījumā atstājot nepiemērotas jebkādas tiem pretrunā esošas valsts tiesību normas.

[Paraksti]